

Metodstöd försörjningsskyldighet vid ansökan om ekonomiskt bistånd

Beslutad av:
AC-nätverket
vuxen/försörjningsstöd

Gäller för:
Socialförvaltningarna
Centrum, Hisingen, Nordost
och Sydväst

Diarienummer:
[Nummer]

**Datum och paragraf för
beslutet:**
220324

Dokumentsort:
Stödjande dokument

Giltighetstid:
tills vidare

Senast reviderad:
250616

Dokumentansvarig:
Processledare enheten för
kvalitet

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Koppling till andra styrande dokument.....	3
Försörjningsskyldigheten i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd.....	4
Make/maka befinner sig i annan stad eller i annat land	5
Äktenskap som enbart är registrerade utomlands och/eller äktenskap enligt religiös sed	5
Make/maka som vistas i landet men har inte uppehållsrätt och ska utvisas	6
Dom avseende bostadsbidrag till gift kvinna vars make befinner sig utomlands och har sökt uppehållstillstånd	6
Försörjningsskyldighet under betänketiden.....	7
Avsteg från försörjningsskyldigheten.....	7
Kostnader avseende avgift vid ansökan om äktenskapsskillnad.....	7
Hur ska ärendet se ut i vårt verksamhetssystem	7
Bevisbördan.....	8
Gällande underlag för andra parten.....	8
Bilaga, utkast till brev eller vägledning inför samtal med en sökande som har make/maka/partner utomlands	9

Inledning

Metodstödet försörjningsskyldighet vid ansökan om ekonomiskt bistånd är tänkt att fungera som ett komplement till gällande lagstiftning, Socialstyrelsens handbok om ekonomiskt bistånd samt Göteborgs Stads riktlinje för individuellt ekonomiskt stöd.

Metodstödet hänvisar till rådande rättspraxis och JO utlåtande som kan vara föränderlig över tid. Därav är det viktigt att metodstödet ses som ett komplement till en relevant omvärldsbevakning på området.

Koppling till andra styrande dokument

[Göteborgs Stads riktlinjer för individuellt ekonomiskt stöd](#)

[Stödmaterial - Barnrättsperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd](#)

Försörjningsskyldigheten i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd

När Socialtjänsten utreder och bedömer rätten till ekonomiskt bistånd är en av frågeställningarna om det finns en gemensam försörjningsskyldighet med någon annan person. I korthet betyder det att Socialtjänsten kommer att utreda huruvida den relation eller familjekonstellation som uppges av sökanden innefattar en försörjningsskyldighet eller inte. Dessa bedömningar ska göras mot bakgrund av de rättsliga tolkningar som utvecklats gällande att leva äktenskapslikt och mot bakgrund av grundprinciperna att försörjningsstöd ska vara sista utvägen samt att den sökanden har ett långtgående eget ansvar att planera för sin sociala- och ekonomiska situation.

Makar, registrerade partners och sammanboende är försörjningsskyldiga gentemot varandra när det kommer till en situation där en av de eller båda påtalar ett behov av ekonomiskt bistånd enligt den praxis som utvecklats, (se RÅ 1995 ref.48). Försörjningsskyldigheten gäller även personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden.

En makes underhållsskyldighet gentemot den övriga familjen får anses primär i förhållande till de övriga familjemedlemmarnas rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen, (se RÅ ref.79).

Globalisering och migration påverkar hur samhället utvecklas. Ett exempel på detta kan vara att i Sverige är det inte möjligt att ingå äktenskap med fler personer samtidigt medan det i andra länder kan var möjligt. Även om äktenskapet inte erkänns i Sverige kanske man fortsätter att leva under äktenskapsliknande förhållanden med flertalet personer.

Socialtjänsten stöter ofta på att en sökande gifter sig med någon som är bosatt i ett annat land och att make/maka ansöker om familjeanknytning hos Migrationsverket. Vid ansökan om uppehållstillstånd ska den person som bor i Sverige kunna försörja båda samt även ha en bostad av tillräcklig storlek och standard, för mer information se, www.migrationsverket.se

På nästkommande sidor delges olika problemställningar angående försörjningsskyldighet med efterföljande exempel på rättsfall från Kammarrätten och Högsta förvaltningsdomstolen.

Make/maka befinner sig i annan stad eller i annat land

Försörjningsskyldigheten gäller även om en av makarna befinner sig/är bosatt i annan stad eller annat land. Det ligger ett långtgående ansvar hos sökanden att planera för sin sociala- och ekonomiska situation. Den enskilde har ett ansvar att känna till sina rättigheter och skyldigheter när man ingår äktenskap eller lever under äktenskapsliknande förhållanden.

Kammarrätten i Göteborg: Målnr 2020-2030

En sökande som är gift med en person som är bosatt utomlands är skyldig att själv bevisa att maken/makan inte kan försörja sökanden för att rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL ska föreligga. Praktiska problem med att anskaffa sådan bevisning från Somalia ansågs inte utgöra skäl att frångå denna regel.

Kammarrätten i Jönköping: Målnr 2019-2775

En man nekades ekonomiskt bistånd enligt SoL då han inte lämnat uppgifter som gjorde det möjligt för socialnämnden att utreda hans makas ekonomiska situation. Den omständigheten att maken bodde i Syrien i ett område där det enligt mannen rådde anarki fritog honom inte från bevisbördan.

Äktenskap som enbart är registrerade utomlands och/eller äktenskap enligt religiös sed

Försörjningsskyldighet gäller även i de fall där den sökande är gift med en person som antingen bor i Sverige eller som bor utomlands och där äktenskapet enbart är registrerat utomlands. Likaså om den sökande är gift enligt en religion.

Kammarrätten i Jönköping: Målnr 1841-18

Domen avser en kvinna som var gift enligt islam med en man bosatt i Schweiz. Hon ansökte om försörjningsstöd för mars och april 2018 och fick avslag med motiveringen att hon är gift och att makar är försörjningsskyldiga mot varandra. Hon behövde därför lämna in underlag om makens ekonomiska situation. Kvinnan överklagade beslutet med motiveringen att hon är gift enligt Koranen och inte officiellt gift i Sverige samt att mannen studerar i Schweiz med studiemedel som är för lågt för att försörja henne och hennes två barn. Förvaltningsrätten avlog överklagandet med motiveringen att kvinnan var gift och att makens ekonomiska situation inte har redovisats. Kvinnan överklagade till kammarrätten med motiveringen att hon nu lämnat in allt underlag från sin man till socialtjänsten. Kammarrätten delade förvaltningsrättens bedömning att makarna är försörjningsskyldiga mot varandra och avlog överklagan eftersom de underlag som lämnats in bedömdes vara otillräckliga för att bedöma rätten till försörjningsstöd i mars och april 2018.

Kammarrätten i Göteborg: Målnr 2023-828

Domen avser en kvinna som ansökte om försörjningsstöd som ensamstående i oktober 2022. Hennes ansökan avslogs eftersom hon ansågs leva under äktenskapsliknande förhållande med sina barns far. Kvinnan förnekade detta och menade att hon tidigare hade varit gift enligt islam med mannen, men också hade skilt sig enligt islam i november 2021. Socialförvaltningen godtog inte uppgifterna om skilsmässa eftersom kvinnan fortsatt kalla mannen "min man" på sociala medier. Kvinna överklagade beslutet med motiveringen att hon skilt sig på islamiskt vis och därför inte kunde bevisa skriftligt att de var skilda. Hon anförde även att hon inte var sambo med mannen och att de aldrig varit folkbokförda på samma adress. Förvaltningsrätten i Malmö gav kvinnan rätt och menade att nämnden inte hade haft rätt att avslå ansökan på den anförda grunden. Att kvinnan kallat mannen för "sin man" på sociala medier ansågs inte vara tillräcklig grund för att betrakta henne som gift. Nämnden överklagade till kammarrätten och Kammarrätten i Göteborg biföll överklagandet och

fastställde nämndens beslut. Kammarrätten konstaterade att det är kvinnan som har bevisbördan att styrka att hon är ensamstående.

Make/maka som vistas i landet men har inte uppehållsrätt och ska utvisas

Kammarrätten Göteborg: Målnr 2449-21

Socialnämnden avslag delvis en kvinnas ansökan om ekonomiskt bistånd till hyra. Hon beviljades halva hyreskostnaden, men nekades resterande del. Motiveringen till avslaget var att kvinnas make omfattades av LMA och därför inte hade rätt till ekonomiskt bistånd. Som kvinnans make var han försörjningsskyldig gentemot henne och borde stå för halva hyreskostnaden.

Förvaltningsrätten ansåg att socialnämnden inte hade haft skäl att neka makens del av hyreskostnaden med motiveringen att kvinnans hyreskostnad fortfarande skulle vara densamma om maken flyttade samt att han även då skulle sakna möjlighet att bidra till familjens boendekostnad.

Till skillnad från förvaltningsrätten bedömer kammarrätten att utgångspunkten för bedömningen av kvinnans biståndsansökan är att var och en av makarna, med eget ansvar för sin försörjning, ska stå för sin del av boendekostnaden och att socialnämnden därför haft skäl att avslå bistånd till halva hyreskostnaden. Att hela hyreskostnaden skulle räknats till kvinnan om maken inte hade bott med familjen medför inte att kammarrätten gör en annan bedömning.

Dom avseende bostadsbidrag till gift kvinna vars make befinner sig utomlands och har sökt uppehållstillstånd

Högsta Förvaltningsdomstolen: Målnr 472-22

Klagande är Försäkringskassan och motparten är en kvinna. Kvinnan är gift och har två barn. Hennes make bor utomlands och han har sökt men inte fått uppehållstillstånd och med anledningen av detta har kvinnan sökt bostadsbidrag som ensamstående. Försäkringskassan avslag ansökan med motiveringen att kvinnan fick anses bo tillsammans med sin make trots att de vid tillfället bodde i olika länder och att de har för avsikt att leva tillsammans.

Rättslig reglering m.m

Av 95 kap. 5 § 3 socialförsäkringsbalken – när det gäller bostadsbidrag avses med begreppet endast makar som lever tillsammans och av 7 § personer som är gifta med varandra ska anses bo tillsammans om inte den som ansöker om bostadsbidrag visar något annat

Högsta förvaltningsdomstolen bedömning

Uttrycket ”bo tillsammans” finns inte bara i bestämmelserna om bostadsbidrag utan också i bestämmelserna i om underhållsstöd. När det gäller underhållsstöd har Högsta förvaltningsdomstolen slagit fast att det inte bara är den faktiska boendesituationen som är avgörande för om två personer ska anses bo tillsammans. Det finns också anledning att väga in om personerna har en sådan hushållsgemenskap som normalt präglar ett sammanlevande även om de inte fullt ut delar bostad i den meningen att personerna huvudsakligen tillbringar sin dygnsvila i samma bostad (HFD 2018 ref. 70).

Kvinnans make bor utomlands och har inte uppehållstillstånd. Makarna delar därför inte bostad och har ingen hushållsgemenskap.

Försörjningsskyldighet under betänketiden

Försörjningsskyldigheten gäller även om makarna inte bor varaktigt med varandra. Detta innebär bland annat att makarnas plikt att försörja varandra kvarstår under betänketiden och tills dom om äktenskapsskillnad vinner laga kraft. Om försörjningsplikten inte uppfylls på frivillig väg finns möjlighet att framtvinga underhåll genom stämningsansökan hos Tingsrätten som kan besluta om skyldighet för den ena maken att utge underhållsbidrag till den andra maken, 6 kap. 5 § Äktenskapsbalken.

Avsteg från försörjningsskyldigheten

När vi gör individuella bedömningar/avsteg från lagen är det viktigt att samråd sker med 1:e socialsekreterare. Exempel på situationer där hänsyn kan tas är:

- Personen är utsatt för våld i nära relationer och ska bryta relationen
- Ofrivillig separation, till exempel vid flykt kan familjer på vägen under själva flykten ofrivilligt splittras eller fängslas.
- Ena maken/makan avtjänar ett straff. Socialtjänsten behöver dock ändå noggrant utreda om maken/makan som är frihetsberövad kan bidra till försörjningen eller inte.
- I vissa undantagsfall när make/maka befinner sig utomlands men har för avsikt att återförenas och gör en reell ansats till återföreningen. Socialtjänsten behöver dock ändå noggrant utreda om maken/makan utomlands kan bidra till försörjningen.
- Socialtjänsten kan möta personer som är gifta och lever med en person som visats i Sverige men saknar uppehållstillstånd. I dessa fall är det endast personen som har uppehållstillstånd som kan erhålla ekonomiskt bistånd. Det innebär dock inte att socialtjänsten per automatik frångår försörjningsskyldigheten. Vi behöver alltid utreda huruvida maken eller maken kan bidra till försörjningen.

Kostnader avseende avgift vid ansökan om äktenskapsskillnad

Generellt beviljas ekonomiskt bistånd inte för kostnader som avser avgift för ansökan om äktenskapsskillnad eller andra kostnader i samband med äktenskapsskillnad. Det finns dock undantag till exempel våld i nära (VIN).

Om personen behöver juridisk hjälp men har inte rätt till rättshjälp kan Socialtjänsten i vissa fall ge bistånd även för kostnader i till exempel vissa familjerättsliga ärenden eller boendetvister.

Hur ska ärendet se ut i vårt verksamhetssystem

Personer som lever under sambo- eller äktenskapsliknande förhållanden ska göra en gemensam ansökan om ekonomiskt bistånd. Båda kommer då vara part i ärendet. Bådas ekonomiska och sociala situation utreds och båda har ett ansvar att inkomma med begärda uppgifter och underlag.

I de fall då ena parten vägrar att delta i en ansökan så kan Socialtjänsten endast öppna ärendet på den som faktisk söker och i regel fattas ett avslagsbeslut med hänvisning till att båda parter ej medverkat och att rätten till ekonomiskt bistånd inte går att utreda.

Om ena parten är "förhindrad" att delta i en ansökan till exempel befinner sig utomlands så kan Socialtjänsten behöva öppna ärendet på endast personen som faktiskt söker, det vill säga ett enskilt ärende. Detta betyder inte att Socialtjänsten betraktar personen som ensamstående utan man kommer att begära in uppgifter och underlag som styrker den förhindrade partens sociala och ekonomiska situation.

Om ena parten vårdas enligt LVM eller LPT eller befinner sig på anstalt eller på häkte finns möjlighet att kunna ha kontakt med båda parter och då öppnas ett kollektivt ärende.

Bevisbördan

Socialtjänsten behöver ett beslutsunderlag vid prövning av ansökan om ekonomiskt bistånd. Det är Socialtjänsten som och avgör om underlaget är tillräckligt för att ligga till grund för ett beslut. För att kunna göra en korrekt bedömning av biståndsbehovet är det viktigt att Socialtjänsten har korrekta uppgifter.

Utgångspunkten är att klienten har bevisbördan att styrka sitt behov. Detta innebär att det är den sökande som har ansvaret att förse Socialtjänsten med redogörelse över sin situation och ansvaret att styrka med uppgifter och underlag. Däremot ska en myndighet i rimlig utsträckning hjälpa den enskilde genom att själv inhämta upplysningar eller yttranden från andra myndigheter.

Gällande underlag för andra parten

Det är svårt att på förhand bestämma exakt vilka uppgifter och underlag som kan behöva begäras in i varje enskilt fall. Det är dock viktigt att vi som myndighet specificerar vad vi vill ha svar på snarare än exakt vilket papper/underlag.

Exempel på relevanta frågeställningar är:

- Hur försörjer sig din make/maka/partner
- Hur ser din make/makas/partners sociala- och ekonomisk situation ut
- Hur har din make/maka/partner försörjt sig under tiden han/hon bott i Sverige/hemlandet
- Vad gör din make/maka/partner för att bidra att ni uppnår en självförsörjande situation

Därefter kan vi be sökande att styrka sin redogörelse med uppgifter och underlag och ställa oss frågan:

- Har vi fått en tillfredsställande redogörelse/utsaga
- Är de underlag som inkommit i ärendet relevanta
- Styrker de (är de i linje med) redogörelsen/utsagan
- Har underlagen/uppgifterna ett lågt eller högt bevisvärde

När vi avgör om den sökande lämnat in tillräckligt bra och relevanta underlag behöver vår bedömning om vilka underlag som är möjliga att inkomma med baserat på verklig kunskap snarare än egna känslor och uppfattningar.

Inom Sveriges gränser har Socialtjänsten god kunskap om vilka uppgifter som kan styrkas och på vilket sätt. När det kommer till andra länder, främst utanför Norden har Socialtjänsten inte lika goda kunskaper och därmed bör vi ta hjälp av Utrikesdepartementet och Migrationsverkets kännedom om vilka länder som har en fungerande struktur och vilka som inte har det.

Bilaga, utkast till brev eller vägledning inför samtal med en sökande som har make/maka/partner utomlands

Hej!

Eftersom du är gift/lever under äktenskapsliknande förhållanden finns det en försörjningsskyldighet mellan dig och din partner. Detta betyder att din partner är skyldig att försörja dig och du är skyldig att försörja din partner. Er skyldighet att försörja varandra går före rätten till ekonomiskt bistånd. Ni har också ett ansvar att jobba mot en situation där ni blir självförsörjande.

Du behöver göra en fullständig skriftlig redogörelse för din partners sociala och ekonomiska situation. Detta betyder att du behöver förklara och styrka hur din partner lever och försörjer sig i (land/stad) och vad din partner gör för att ni ska bli självförsörjande. Du behöver svara på dessa frågor:

- När, hur och vart träffades ni?
- Makes/makas/partners medborgarskap, och/eller eventuella uppehållstillstånd?
- När gifte ni er/ började leva under äktenskapsliknande förhållanden?
- Gift enligt annat lands lagstiftning? Gift enligt annan religiös sed?
- Orsaken till att ni inte lever tillsammans?
- Gemensamma barn? När och var blev de till?
- Var bor din partner och med vem?
- Vad har din partner för sysselsättning?
- Vad har din partner för försörjning?
- Vad har din partner för tillgångar och medel? Till exempel som sparade pengar, mark, bil, bostad, smycken, guld eller andra värdesaker.
- Hur jobbar du för att bidra till er gemensamma försörjning?
- Hur jobbar din partner för att bidra till er gemensamma försörjning?
- Hur försöker ni uppnå en situation där ni kan försörja varandra?
- Hur försöker ni återförenas? Till exempel underlag från Migrationsverket på er ansökan och/eller beslut om uppehållstillstånd på anknytning?
- När träffades ni senast? Var?
- Hur upprätthåller ni kontakten?